

Lieksan kaupungin vuoden 2024 talousarvio ja vuosien 2025-2026 taloussuunnitelma

Kaupunginhallitus 04.12.2023 § 380
640/02.02.00.00/2023

Valmistelija

Vt. kaupunginjohtaja

Kuntalain 110 §:n mukaan valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio ottaen huomioon kuntakonsernin talouden vastuut ja velvoitteet. Talousarvion hyväksymisen yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä myös taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi. Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi.

Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet.

Taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Talousarvioon otetaan tehtävien ja toiminnan tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot sekä siinä osoitetaan, miten rahoitustarve katetaan.

Talousarviossa ja -suunnitelmassa on käyttötalous- ja tuloslaskelmaosa sekä investointi- ja rahoitusosa. Kunnan toiminnassa ja taloudenhoidossa on noudatettava talousarviota.

Valtuusto hyväksyy talousarviossa toimielimelle sitovat tehtäväkohtaiset toiminnan ja talouden tavoitteet sekä niiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot, liikelaitoksen talousarvion sitovat erät ja liikelaitoksen sitovat toiminnan ja talouden tavoitteet sekä konsernin toiminnan ja talouden tavoitteet. Määräraha ja tuloarvio voidaan ottaa talousarvioon brutto- tai nettomääräisenä.

Talousarviosta päättäessään valtuusto määrittelee, mitkä ovat valtuustoon nähden sitovat toiminnan tavoitteet ja niitä vastaavat tulo- ja menoarviot. Valtuusto antaa talousarvion noudattamista koskevat määräykset, miten talousarvio ja sen perustelut sitovat kaupungin viranomaisia.

Lieksan kaupungin toiminta ja talous

Lieksan kaupungin talouden perusteet ovat kunnossa. Pitkään jatkunut määrätietoinen ja järkevä taloudenhoito, joka näkyy mm. hyvin matalana asukaskohtaisena lainamääränä ja suurena kumulatiivisena ylijäämänä, antaa mahdollisuuden ylijäämäiseen talousarvioesitykseen vuodelle 2024. Talouden perusteissa on kuitenkin tapahtunut suuria muutoksia vuoden 2023 aikana. Hyvinvointialuemuutokseen liittyvä valtionosuuksien määrän merkittävä lasku heijastuu mm. kaupungin investointivalmiuteen. Käytössä olevat kassavarat tarvitaan käyttötalouden hallintaan, mm. palkkojen maksamiseen, ja investointeihin on käytettävissä lähinnä vuosikatteen kautta tuleva liikkumavara. Kaupungin investointipaine on lähivuosina suuri mm. Mähkönsiltaan liittyvän rakennushankkeen takia, ja investointien rahoituksessa tulee varautua myös lainanottoon. Investoinneissa painopiste tulee säilyttää pääsääntöisesti keskimääräisellä vuosikatteen mukaisella tasolla nimenomaan välttämättömissä korjaus- ja

korvausinvestoinneissa, aluetalouden kannalta tärkeissä kehittämissä investoinneissa, sekä kuntalaisten terveyttä ja hyvinvointia edistämissä investoinneissa.

Valtionosuuksien tason laskun ohella kaupungin taloudellista näkymää heikentävät Siun soten toiminnan viimeisiin vuosiin mahdollisesti kohdistuvat palkkaharmonisaatiokulut. Tulorahoituksessa tapahtuvien muutosten takia kaupungin taloudellinen tilanne tulee heikkenemään myös suunnitelmavuosien aikana, ja muutosten ennakointi on välttämätöntä kuntatalouden tasapainon säilyttämiseksi. Käyttötaloudessa on tärkeää huomioida ennakoivasti asiakaskysynnässä tapahtuvat muutokset palveluiden järjestämisessä.

Valtion talousarvioesitys vuodelle 2024 kohtelee Itä-Suomea epäoikeudenmukaisesti maan sisäisessä tarkastelussa. Itä-Suomeen ei ole luvassa merkittäviä liikenne- tai energiainfraan kohdistuvia investointeja, ja tämä vaikuttaa mm. teollisuuden ja matkailun toimijoiden investointihalukkuuteen. Itä-Suomen maakuntien yhteisellä edunvalvonnalla valtion suuntaan on mahdollisuutta vaikuttaa alueen myönteisempään kehitykseen. TE24-uudistus vaikuttaa suunnitelmavuosien aikana sekä kaupungin toimintaan että talouteen. Uudistuksen valmistelu alkaa Joensuun kaupungin johdolla jo kuluvan vuoden lopussa, ja vuoden 2024 aikana tapahtuva seutukunnallisen palvelualuemallin rakentaminen luo hyvän lähtökohdan laadukkaan palveluntuotannon käynnistämiseen vuoden 2025 alusta alkaen.

Valtionosuuksien vähentyessä verotuottojen merkitys korostuu. Työpaikkojen säilyttämiseksi ja luomiseksi on välttämätöntä jatkaa elinvoiman edistämiseen liittyvää panostusta ja työtä. Yritystoiminnan kautta kaupunkiin tulee tuloverotuottojen ohella yhteisö- ja kiinteistöverotuloja. Kaupungin strategian mukaisesti painopisteet elinvoiman kehittämisessä ovat erityisesti matkailussa ja biotaloudessa. Kehittämiseen tarvitaan hanketoimintaa, jota edistetään kaupungin, Lieksan Kehitys oy:n ja Kolin Matkailu oy:n aktiivisen ja yhdensuuntaisen toiminnan kautta. Osaavan työvoiman saatavuuden merkitys tulee korostumaan yritysten ja muiden työnantajien toiminnassa. Eläköitymisen kautta vapautuviin ja uusiin työpaikkoihin tarvitaan työvoimaa, ja perinteisen rekrytointitoiminnan ohella työperäisen maahanmuuton avulla on Lieksaan mahdollista saada lisää työikäistä väestöä. Paikkakunnalle on vuosien 2022 ja 2023 aikana muuttanut suuri määrä ukrainalaisia tilapäistä suojelua hakevia henkilöitä, joilla on mahdollisuus hakea kotikuntaoikeutta vuoden mittaisen Suomessa asumisen jälkeen. Paikkakunnalle kotiuttaminen tapahtuu parhaiten jo ensimmäisen asumisvuoden aikana kaupungin maahanmuuttopalveluiden ja muiden maahanmuuttotyötä tekevien tahojen yhteistyöllä.

Terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen kuuluu kaupungin perustehtäviin. Sote -palveluiden siirryttyä valtiorahoitteiseen maakuntamalliin korostuu kasvatus-, opetus- ja vapaa-ajanpalveluiden merkitys kaupungin palveluntuotannossa. Edellä mainittujen palveluiden kehittämistyöhön tarvitaan aiempaa enemmän kaupunkilaisten osallistumista ja mielipiteitä. Osallisuutta voidaan lisätä asiakaskyselyiden ja -tapahtumien ohella kuntalaisten aktiivisella osallistumisella hyvinvointisuunnitelman sisältöjen päivittämiseen. Järjestöyhteistyön rooli kasvaa terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen sektorilla.

Kaupunkistrategia ohjaa toiminnan suunnittelua ja talousarvion laadintaa

Strategian arvot ja menestyksen kärjet ohjaavat kaupungin käytännön toiminnan suunnittelua. Strategian pohjalta laaditaan toimenpideohjelma, jota päivitetään vuosittain. Vuoden 2024 osalta päivitys on ollut kaupunginhallituksen käsittelyssä 21.8.2023 § 263 ja se on hyväksytty valtuustossa (kv 28.8.2023 § 70).

Toimenpideohjelmasta on poistettu osia, jotka ovat jo toteutuneet ensi vuoteen mennessä. Tällaisia muutoksia ovat esimerkiksi Lieksan kaupungin 50-vuotisjuhlaan ja toimitilojen toimenpideohjelman päivittämiseen liittyvien sisältöjen poistaminen. Joiltakin osin tavoitteiden sisältöä on täsmennetty ja tarkennettu. Uutena sisältöpainotuksena toimenpideohjelman tavoitteisiin on otettu digitalisaation ja tekoälyn luomien mahdollisuuksien hyödyntäminen. Tavoitteet on muotoiltu siten, että ne kohdentuvat erityisesti vuodelle 2024 ja ohjaavat vuoden 2024 talousarvion laadintaan johdettavia toiminnallisia tavoitteita.

Toimenpideohjelman tavoitteista johdetaan osaksi talousarviota palvelualueiden ja tulosityksiköiden toiminnalliset tavoitteet. Vuosien 2021 ja 2022 arviointikertomuksissa on ollut huomioita toiminnallisiin tavoitteisiin liittyen. Yksi huomio on ollut se, että valtuustoon nähden sitovia toiminnallisia tavoitteita on ollut runsaasti. Tulosityksiköitä on pyydetty kiinnittämään erityistä huomiota talousarviovuoden toiminnallisten tavoitteiden laadintaan ja sitä, miten tavoitteiden toteutumista mitataan.

Vuodelle 2024 kaikille yhteisiä, ja siten tavoitteen asetannassa erityisesti huomioitavia, toimenpideohjelman painopistealueita ovat

- johtajuus / asiakaskeskeisyys
- veto- ja pitovoima
- terävä taloudenpito / ennakoiva resurssointi ja organisoituminen
- digitalisaation ja tekoälyn tuomat mahdollisuudet

Kaupungin talousarvio lukuina

Kaupunginhallitus asetti vuoden 2024 toimintakatteen talousarvioraamiksi 23,8–24,3 miljoonaa euroa. Peruskunnan osalta toimintakatteeksi esitetään 24,5 miljoonaa euroa ja koko kaupungin osalta 23,6 miljoonaa euroa. Ero peruskunnan ja koko kaupungin lukujen välillä johtuu vesihuoltoliikelaitoksen vaikutuksesta koko kaupungin talouteen.

Vuoden 2024 vuosikatetavoitteeksi asetettiin talousarvion suunnitteluohjeessa 4,5–5,0 miljoonaa euroa. Suunnittelun lähtökohtana on ollut laatia ylijäämäinen talousarvio, mutta riski siihen, että ylijäämä jää talousarviovuonna 2024 aiempaa selvästi vähäisemmäksi, on merkittävä. Vuosikatteen esitetään 5,1 miljoonaa euroa. Verotuloja arvioidaan kertyvän 21,7 miljoonaa euroa. Arvio perustuu Kuntaliiton lokakuun 2023 verotuloennusteeseen. Verotulokertymään vaikuttaa vahvasti yleinen taloudellinen tilanne, joka on ollut viimeisen puolen vuoden aikana laskusuuntainen. Valtionosuuksien tasoa on vaikea täsmällisesti vallitsevissa olosuhteissa tarkalleen arvioida. Lieksan kaupungin arvio perustuu viimeisimpään vahvistettuun tietoon, joka osoittaa kaupungille valtionosuuksia 5,9 miljoonaa euroa. On hyvä huomata, että vuonna 2023 valtionosuuksia saatiin n. 8,8 miljoonaa euroa. On todennäköistä, että valtionosuudet tulevat edellä esitetystä arviosta vielä pienemmän, mutta vähennys ei kohdistu vuoteen 2024 vaan nämä tullaan kohdistamaan todennäköisesti vuosille 2025–2026. Vuositasolla vähennys on arviolta 0,8–0,85 miljoonaa euroa.

Lieksan kaupungin taseessa ei ole kattamatonta alijäämää. Kaupunki on tehnyt ylijäämäisen tuloksen useampana vuonna peräkkäin. Myös talousarvioehdotuksessa vuodelle 2024 tilikauden ylijäämäksi muodostuu 1,6 miljoonaa euroa.

Aiemmista vuosista poiketen, vuosikate ei tule riittämään kokonaan investointien rahoittamiseen, kuten Lieksassa useana vuonna on totuttu näkemään. Investointeja esitetään toteutettavan yhteensä n. 7,9 miljoonan euron edestä. Niiden rahoittamiseksi käytetään kertyneitä kassavaroja, mutta myös uutta lainaa arvioidaan tarvittavan 2,8 miljoonaa euroa.

	Tilinpäätös 2022	Alkup. talousarvio 2023	Muutettu talousarvio 2023	Kj:n talousarvio- esitys 2024	Suunnitelmavuodet	
					2025	2026
Toimintatuotot	9 800	8 203	5 649	7 100	7 100	7 100
Valmistus omaan käyttöön	2 455	2 391	2 431	6 765	7 300	7 300
Toimintakulut	-91 255	-32 912	-36 699	-37 493	-40 221	-39 785
TOIMINTAKATE	-79 000	-22 319	-28 620	-23 628	-25 821	-25 385
Verotulot	41 840	22 095	22 095	21 750	22 220	22 594
Valtionosuudet yhteensä	42 309	8 824	8 824	5 952	9 479	9 759
Rahoituserät, netto	641	651	951	1025	865	890
VUOSIKATE	5 790	9 250	3 250	5 099	6 743	7 858
Poistot	-3 695	-3 784	-3 784	-3 935	-4 111	-4 457
Arvonalentumiset	0	-800	-800	0		
TILIKAUDEN TULOS	2 095	4 667	-1 334	1 163	2 632	3 400
Poistoeron muutos	448	-357	-357	443	443	443
Varausten muutos		800	800	0	0	0
TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	2 543	5 110	-891	1 607	3 075	3 843
Nettoinvestoinnit	3 574	6 595	5 173	7 852	7 572	4 050
Lainakanta vuoden lopussa	3 275	2 425	2 425	4 375	4 525	3 675
Lainkanta €/asukas	316	239	238	437	460	380
Kunnallisveroprosentti	21,0	8,36	8,36	8,4	8,4	8,4
Asukasluku	10 375	10 151	10 187	10 011	9 845	9 683

Lainakanta on silti vielä maltillinen n. 437 euroa/asukas (tilinpäätöksessä 2022 316 euroa/asukas).

Esittelijä

Vt. Kaupunginjohtaja

Päätösehdotus

Kaupunginhallitus päättää

1. esittää kaupunginvaltuustolle, että se hyväksyy talousarvion vuodelle 2024 ja taloussuunnitelman vuosille 2025–2026 liitteen mukaan,
2. esittää kaupunginvaltuustolle, että se hyväksyy talousarvioon 2024 sisältyvän ottolainojen lisäyksen 2 800 000,00 euroa,
3. valtuuttaa talousjohtajan tekemään talousarviokirjaan teknisluonteisia korjauksia ennen valtuustokäsittelyä ja lopullista talousarvion hyväksyntää.

Päätös

Kaupunginhallitus päätti

1. esittää kaupunginvaltuustolle, että se hyväksyy talousarvion vuodelle 2024 ja taloussuunnitelman vuosille 2025–2026 liitteen mukaan,
2. esittää kaupunginvaltuustolle, että se hyväksyy talousarvioon 2024 sisältyvän ottolainojen lisäyksen 2 800 000,00 euroa,
3. valtuuttaa talousjohtajan tekemään talousarviokirjaan teknisluonteisia korjauksia ennen valtuustokäsittelyä ja lopullista talousarvion hyväksyntää.

Lisätietoja

Vt. kaupunginjohtaja Arto Sihvonen, p. 040 1044 101,
sähköposti arto.sihvonen(at)lieksa.fi

Talousjohtaja Hannele Pöykkölä, p. 040 1044 020,
sähköposti hannele.poykkola(at)lieksa.fi